

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

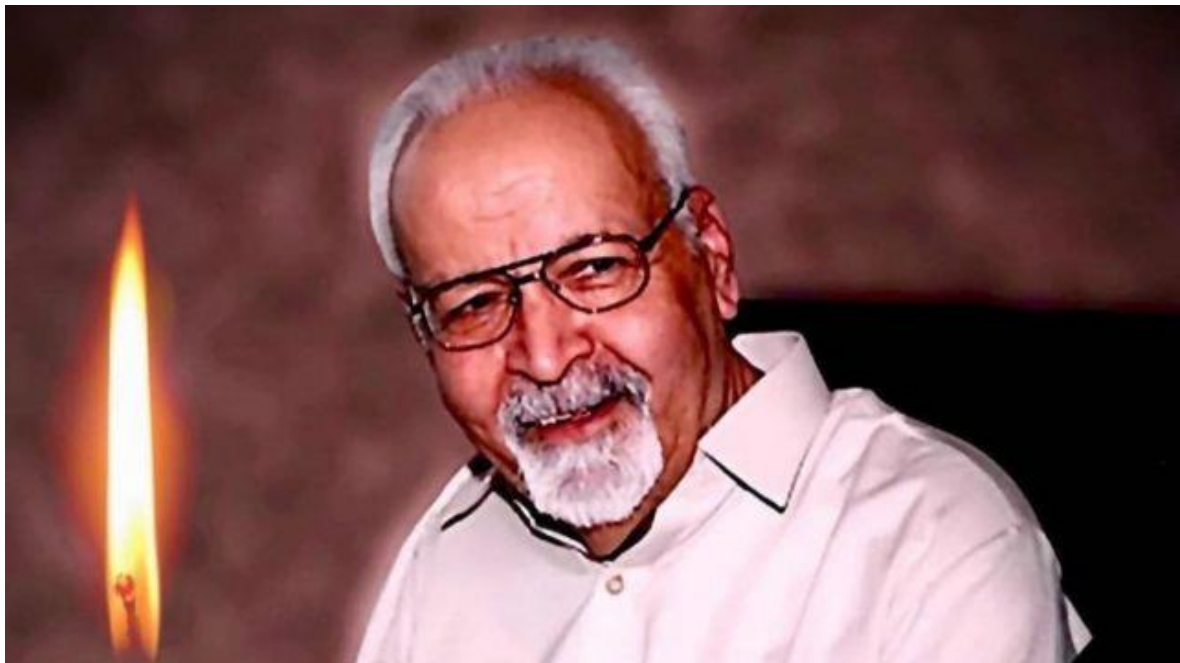

۲۰۲۰/۰۸/۰۱

پوهندوی آصف بهاند

له سلیمان لایق سره زما وروستی لیدنه

«ونرید غر له خپلو پتو زلزلو سره»

مرگ هغه سپین اوښ دی چې د هر ژوندي موجود ادرس ته ورځي، د وره خنځیر يې شرنګوي، ګونډه ورته وهي، ځان سره يې اخلي او وړي يې او نن د لایق وار راغی، له مور نه يې بېل کړ او پښتو ادب يې بې لایقه کړ. مرگ پښتو ژبه او ادب بې لایقه کړ او په دې ډول سلیمان لایق د مرگ د ابدې چوپتیا دايرې ته ورننوت.

په اوسنی زمانه کې هغه څه چې سلیمان لایق پښتو ژبې او ادب ته بښلي دي، هېڅ چا پښتو ژبې او ادب ته نه دي ورکړي:

**نوی روح مي د پښتو شعر ته ورکه
په ګلونو کې مي ونغبښتل اورونه**

د لایق تخلیقاتو پښتو ژبې او ادب ته نوې سا او نوی روح ورکړ؛ خو اوس پښتو ژبه او ادب بې لایقه شوه. اوس پېری په کار دي چې د افغانستان د ادبیاتو په بڼ کې بل لایق وزېږي او وروزل شي.

«ونرید غر له خپلو پتو زلزلو سره»

د پاڼو شمیره: له 1 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

زه دلته د لایق پر بیوگرافي نه غږېږم، د اوس له پاره د ده د مړینې په پار او د ده د ادبي - هنري شخصیت ته د درناوي په خاطر، له لایق سره د خپل وروستي دیدن په باب غږېږم.

کابل ته زما د ۲۰۱۵ کال د سفر په ترڅ کې، ما (آصف بهاند) له سلیمان لایق سره درې ځلي د افغانستان د علومو په اکاډمۍ کې ولیدل، دا وخت لایق د افغانستان د علومو اکاډمۍ علمي مشاور و.

د افغانستان د علومو په اکاډمۍ کې د لایق د کار خونه یا دفتر

د دې لیدني په ترڅ کې مور د لنډیو، شعر او ځینو نورو فرهنگي، سیاسي مسایلو په باب سره وغږیدو چې زه به یې دلته لنډیز وړاندې کړم:

د ۲۰۱۵ کال د اپریل په دیارلسمه نیټه د افغانستان د علومو اکاډمۍ ته د لایق لیدلو ته ورغلم. له یو عادي روغې نه وروسته مو، ډیرې عادي خبرې پیل کړې. درې ساعته سره ناست او وغږیدو.

لومړنۍ بحث مو په لنډیو باندې پیل کړ. څنگه چې ما د لنډیو د مقالو په ترڅ کې اشاره ور ته کړې ده، په لنډیو باندې لایق لا له پخوا نه ډیر ارزښتمن کار پیل کړی و چې گڼې مقالې یې په بیلابیلو خپرونو کې خپرې شوي دي، ځکه مې د لنډیو په باب د بحث په پیل کې، د لنډیو په باب د خپلو کړو کارونو په باب مفصلې خبرې ور ته وکړې.

وروسته له هغه نه مې له ده پوښتنه وکړه چې تاسو د لنډیو په باب په دې وروستیو کې څه کړي دي؟

لایق پرته له دې چې د لنډیو په باب د خپلو تیرو کارونو یادونه وکړي، په اکاډمۍ کې یې د فولکلور او په خاصه توگه د لنډیو په باب خبرې وکړې، خو د فولکلور د خوندي کولو، او په ځانگړې توگه د لنډیو د خوندي توب په برخه کې ډیر ناراضه ښکاریده او ویل یې چې:

دلته په اکاډمۍ کې څوک کار نه کوي، ما (لایق) د اکاډمۍ په رییس و منله چې د فلکلور، په ځانگړې ډول د لنډیو د را ټولولو له پاره ځانگړې بودجه برابرې کړي دا کار هم وشو، خو عملي کار ته په بیلابیلو پلمو چا زړه ښه نه کړ.

ده د خپلو خبرو په ترڅ کې په ټینگار سره و ویل چې لنډی د شخص مال نه ده. که لنډی د شخص په نامه ثبت شي، لنډی مسخه کېږي او دا کار پخوا هم شوی، په امریکا کې چا کومه ټولگه چاپ کړې او لایق دې ستونزې پورې اړوند کوم لیک هم ورلیږلی دی.

د لنډيو د را ټولولو له پاره د لايق طرحه داسې وه:

کلیو ته دې لار شي، چاپ کړي فورمي دي ور سره وي له عامو خلکو (ډم، بزگر، شپون، ترگان، کلکار، خان، ملک او...) نه دې لنډی واورې او داسې دې ثبت کړي چې د لنډی د ویونکي او لنډی د ثبتونکي شهرت دې په ځانگړې فورمه کې درج کړای شي.

کله مې چې د ده د یادې نظر ور فورمي پوښتنه ور نه وکړه، دا بیلکه یې په لاس را کړه:

د فولکلور د ثبت فورمه

د ژانر د ثبت ځای

د آرشیف نومره:

نېټه:

د فولکلور ټولونکي پېژندنه informant		د فولکلور ټولونکي پېژندنه surveyor	
نوم او تخلص	نوم	کلی	
دنده او ځای:	د پلار نوم	جنس	
اصلي ځای:	قبيله / خپل	عمر	
د اړیکو شمېره:	ولایت	د سواد کچه	
ژانر:	ولسوالي	د اړیکو شمېره	

د ژانر ثبت:

یادښت: که د کوم ژانر (لنډی، مېل، اصطلاح او نورو) په اړه کومه ځانگړې کسه وي، لفظاً په فورم کې یې ولیکن.

وروسته له هغه یې چې د دې فورمي په باب څرگندونې وکړې، بیا یې دا هم را ته و ویل چې دا خلک د کار نه دي، دوی کار نه کوي، او دا کار باید وشي، ځکه چې مور په فولکلور کې خپل اصیل تاریخ پیدا کولای شو، د فولکلور د مطالعې او پیژندنې له لارې مور خپله ټولنه په هر اړخیز ډول پیژندلای شو.

بیا یې د خپلو نا چاپ شعرونو په باب د بحث وړ پړاوست. د میز پر سر یې د چاپ له پاره یوه برابره کړې ټولگه پرته وه. دا ټولگه «د مریانو سرود» نومیده. د مریانو سرود د لایق د نا چاپو قصیدو او یو شمیر نا چاپو آزادو شعرونو ټولگه ده. او په همدې ورځ (د ۲۰۱۵ کال د اپریل دیارلسمه) یې په خپل غږ کې په عالی شاعرانه انداز او شور سره ما ته څو قصیدې په داسې غږ واورولې چې دی پوهیده چې زه یې د زړه په غوږونو اورم.

د دې ټولگې (د مریانو سرود) د یوه آزاد شعر سرلیک یې د ټولگې له پاره د نامه په ډول غوره کړی دی او په خپل غږ کې یې ما ته داسې واوراوه چې تا به ویل لایق خپله مریی دی او خپل غږ اوچتوي.

دا یې هم را ته وویل چې د مریانو سرود له چاپ نه وروسته د دري شعرونو یوه ټولگه چې «عقاب گم شده» نومیږي د چاپ له پاره چمتو کوي. البته چې سپانسور نه لري او دی خپله یې په خپل مصرف چاپوي.

د پاڼو شمېره: له 3 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته را بولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

په پای کې یې په یوه ځوانه انرژۍ او جدیت سره را ته و ویل:

«اوس په خانه ټکانې باندې لگیا یم. زما د عمر څومره برخه چې پاتې ده، غواړم هغه د خپلو پاتې کارونو په تر سره کولو ولگوم، خپل تر سره شوي کارونه سره منظم او چاپ کړم، په ککره کې پاتې پلانونه باید ژر تر ژره تر سره کړم.»

له لایق سره په دې لیدنه کې زه پوه شوم چې دی د افغاني ټولني د سره اور په بټۍ کې له شپیتو کالونو نه زیات وخت تیر کړی او سم دم پوخ شوی او په دې بڼه پوه شوم چې په هغه اور کې چې دی پوخ شوی دی، ما ته یې ایله اوس یو نیم ټرلمه تاو را رسېدلی دی.

ماز دیگر مهال کله چې له دفتره د کور پر لوري روانیده، د اکاډیمۍ (شا ببو جان ودانۍ) په انگر کې مو څو یادگاري عکسونه هم واخستل:

بیا د ده د اکاډیمۍ موټر په سورلی د مکرویانو پر لور رهي شوو. د کابل ښار د واټونو په اړخونو کې چې له مازې جگ ځای (دیوال، پایه، ونه، او...) و، د لویو او وړو ټوپکیانو عکسونه په بیلابیلو سایزونو لگول شوي وو. لایق زما د څېرې په لیدلو پوه شو چې زه د عکسونو په لیدلو څومره خوا بدی یم او څومره رنځیرم، نو را غبرگه یې کړه:

بھاند صاحب مشران خو یې لا څه کوي، آن د محلي ټوپکیانو عکسونه یې هم را ځړولي دي.

د دي ویر لړلي یاد په دې برخه کې به د لایق څو هغه هنري کرښې را واخلم چې ده د خپلې نوې چاپ شوي شعري ټولگې (سندري په سویو واټونو کې) د پیل له پاره لیکلي وې:

«زه د اور پر لاره له لارویانو څخه یو پاتې شوی پردېس یم. ما په توره تیاره کې د گړنگونو د لار و هونکو هیبتناک غرونه او له هغوی سره غبرگ د توپان او تالندو دغځونو شور خپلو ترانو ته ورکړ.

لا تر اوسه چې د زرنبت د ساره فصل واورو زما سر او برېټ سپین کړي دي، زما دننه د زېرمه شویو هیجانونو او خولپټو اورونو یو شوی ځواک، لکه اور غورځوونکي غرونه، د لام او پرغل د پیل لپاره تیاری نیسي.

د پانو شمیره: له 4 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

زما په شعر کې د هغو مانوگانو د زرورو چيغو جگره بيز توسن او تپاک چې د سمندر د توپان د پيښو مصيب ته ځان نه تسليموي، د وطن د اتلانو او د نه راگرځېدونکو سر تېرو له آوازونو، هوډونو او نومونو سره اخشل شوي دي. زه د همغو زرورو لار پلټونکو يادگار يم او په اوسني بي شرمه زمانه کې چې د نارينتوب ټول د پيسو په مقدار او د مقام په معيار کېږي، د نامردانو په وړاندې لوڅه توره ولاړ يم او د اور غورځونکو په ژبه د سندرو په څپو کې، د بلهار شويو مانوگانو د مېراني ياد کارونه ساتم.»

او په پای کې د لايق د کلام هغه بېلگه چې پر خپل ايرې شوي وطن باندې داسې نستانلريک يادونه د هنر په ژبه انځوروي چې د «چونغر» تيرې هم ورته ويلې کېږي:

"هديره شوی خرابات"

ما خو وې چې خرابات به هدیره شي
او ساقی به له ملا سره دیره شي
هسي کفر چالیدلی و عالمه
چې د عشق کعبه په وینو تکه سره شي
چالیدلی وو د ناز تازه گلونه
چې غری یې د باغوان په لاس اړه شي
چا اټکل کړ چې زموږ د امن کور به
په بي رحمو قاتلانو اجاره شي
چا ويل چې د "اشيا غمی" کابل به
د دېمن د کساتونو تاثره شي
هر مامون به د امان له کرښې ووزي
پر وطن به د جگړې وبا خوره شي
زور انگریز به بیا را پاڅي انتقام ته
زموږ پر ضد به له پنجاب سره پره شي
چا ويل چې بیا به نوی منصور پاڅي
د وطن د عشق په تور به غرغره شي
چا ويل د پنجابي د کسات هوډ به
د نجیب په قربانی باندې پوره شي
د هغه ناره به غبرگه شي له داره
ټول ځنگل به د اورونو شراره شي
لا خو لوبه د زمان پر غولي ځلي
خو، خو ځله به بدله ننداره شي
لږ دمه شه د تاریخ سندرې واوره
د جلا د سر به پخپل تبر پاره شي
که لاهور د کابل سولو ته اړم وي
ټول پنجاب به په اورونو کې ایره شي

د پانې شمېره: له 5 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راوبولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې دلېکنيزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څېر و لولئ

اسامه که له تروره لاس وانخلي
د زمزم څا به د وینو فواره شي
هيڅ تیری به پاتي نشي بي ځوابه
که پردي په موربه زر واري ديره شي
وا به نه وري د انصاف تله له عدله
که جمله عالم د عفوي نغاره شي
بايد ټول دښمنان وپيري په زغرده
د افغان توره چې لوڅه شي تيره شي
هر افغان په دي خبره باوري دی
د لایق دا وړاندوینه به کره شي

سليمان لایق

۱۳۷۶ - کابل

د پاڼو شمیره: له 6 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ